

กระทู้ถามที่ ๒๘๓ ร.

สภาผู้แทนราษฎร

๓๐ มิถุนายน ๒๕๖๔

เรื่อง ปัญหาคุณภาพของพื้นที่ภายในเรือนจำและสถานคุมขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี

กราบเรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ข้าพเจ้าขอตั้งกระทู้ถาม ถามรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ดังต่อไปนี้

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังในประเทศไทยได้เริ่มพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมในภายหลังที่ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ระบอบประชาธิปไตย ในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมา ซึ่งรัฐบาลสมัยนั้นได้ตระหนักถึงภารกิจของงานราชทัณฑ์ จึงได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๙ ซึ่งเป็นกฎหมายที่กรมราชทัณฑ์ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน และยังมีกฎหมายอื่น ๆ เช่น กฎกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อกำหนดขององค์การสหประชาชาติ อาทิ กฎมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners : SMR) ต่อมาได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ สืบเนื่องจากพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช ๒๔๗๙ ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานาน ซึ่งมีบทบัญญัติบางประการไม่สอดคล้องกับนโยบายทางอาญา ประกอบกับมีกฎหมายและกฎเกณฑ์ในระดับสากลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ประเภทต่าง ๆ ซึ่งการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ไม่มีบทบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติดังกล่าว ส่งผลให้การดำเนินการไม่สอดคล้องตามมาตรฐานสากล อาทิ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติ ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง เป็นต้น

ปัจจุบันกรมราชทัณฑ์กำลังประสบกับปัญหาต่าง ๆ มากมาย ซึ่งนอกจากการรับมือจากสถานการณ์โรคแล้ว คำถามจากกระแสสังคมต่อความรับผิดชอบด้านสิทธิมนุษยชน ซึ่งผู้ต้องขังก็มีสิทธิ “ที่จะมีชีวิตอยู่” ซึ่งสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 นั้น กลายเป็นตัวเร่งที่ทำให้เห็นว่า ปัญหาที่แท้จริงของเรือนจำไทย คือ ความแออัด ซึ่งทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมามากมาย ตั้งแต่ระบบสาธารณสุขพื้นฐานที่ยากจะทำให้มีสุขอนามัยที่ดีได้อย่างทั่วถึง ยิ่งเมื่อเกิดภาวะโรคระบาด เช่นนี้ การกักแยกตัวเพื่อควบคุมโรคยิ่งเป็นสิ่งที่ยากลำบากมาก ถ้าต้องทำภายในพื้นที่ของเรือนจำ และปัญหาความแออัดคนล้นคุก ยังกระทบไปจนถึงปัญหาการจัดการอื่น ๆ ภายในเรือนจำ ซึ่งทำให้เป้าหมาย “คืนคนดีสู่สังคม” เกิดขึ้นได้น้อยมาก

ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศไทยมาเป็นเวลายาวนาน ส่งผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ของผู้ต้องขังในเรือนจำและการบริหารจัดการเรือนจำ ทั้งในเรื่องการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้ต้องขัง ค่าอาหาร ค่าสาธารณูปโภคพื้นฐานต่าง ๆ การแก้ไขฟื้นฟูพฤตินิสัยของผู้ต้องขัง ความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ในเรือนจำ และงบประมาณของประเทศในการดูแลผู้ต้องขัง ผู้ต้องขังล้นเรือนจำจึงเป็นปัญหาสำคัญของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรต้องร่วมมือกันอย่างเร่งด่วน ในการกำหนดนโยบายและมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้การแก้ไขปัญหาคืบหน้าไปในทิศทางเดียวกันและเป็นระบบ ซึ่งความร่วมมือนี้จะป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การแก้ไขปัญหาล้นเรือนจำบรรลุผลสำเร็จได้ในที่สุด

ซึ่งข้าพเจ้าได้รับเรื่องราวเรียนจากญาติผู้ต้องขังในเรือนจำพิเศษธนบุรี เกี่ยวกับเรื่องผู้มีอิทธิพลในเรือนจำที่มีการเรียกรับผลประโยชน์ และคุณภาพของพื้นที่ภายในเรือนจำและสถานคุมขังของเรือนจำไม่เป็นไปตามมาตรฐาน ดังนั้น การปฏิบัติตามมาตรฐานคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง จะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขัง หากผู้ต้องขังได้รับการปฏิบัติที่ไม่ดี ผู้ต้องขังเหล่านั้นจะกลับเข้าไปสู่สังคมในลักษณะเดิม ดังนั้น การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังจึงต้องคำนึงถึงสิทธิเบื้องต้นในฐานะความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขัง เพื่อมิให้ผู้ต้องขังอยู่ในสภาพที่เลวร้ายและถูกทำลายศักยภาพในการพัฒนาตนเองต่อไป จึงขอเรียนถามว่า

๑. กระทรวงยุติธรรม มีการเรียกรับผลประโยชน์หรือเรื่องเกี่ยวกับผู้มีอิทธิพลภายในเรือนจำหรือไม่ อย่างไร ขอทราบรายละเอียด

๒. คุณภาพของพื้นที่ภายในเรือนจำและสถานคุมขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี เป็นไปตามมาตรฐานหรือไม่ อย่างไร ขอทราบรายละเอียด

๓. กระทรวงยุติธรรม มีนโยบายในการแก้ไข ปรับปรุง ระเบียบการคุมขังที่ใช้อยู่ในปัจจุบันที่ไม่ทันสมัยหรือไม่ อย่างไร ขอทราบรายละเอียด

ขอให้ตอบในราชกิจจานุเบกษา

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

ณัฐชา บุญไชยอินสวัสดิ์

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคก้าวไกล

กรุงเทพมหานคร

คำตอบกระทู้ถามที่ ๒๘๓ ร.

ของ นายณัฐชา บุญไชยอินสวัสดิ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคก้าวไกล กรุงเทพมหานคร
เรื่อง ปัญหาคุณภาพของพื้นที่ภายในเรือนจำและสถานคุมขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี

ข้าพเจ้า นายสมศักดิ์ เทพสุทิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ขอตอบกระทู้ถามของท่านสมาชิกผู้ทรงเกียรติ กรณีปัญหาคุณภาพของพื้นที่ภายในเรือนจำและสถานคุมขังของเรือนจำพิเศษธนบุรี ดังนี้

๑. กระทรวงยุติธรรม โดยกรมราชทัณฑ์ ได้ดำเนินการตรวจสอบแล้วพบว่า ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ เรือนจำพิเศษธนบุรีไม่มีกรณีการร้องเรียนเรื่องการเรียกร้องผลประโยชน์ รวมถึงเรื่องผู้มีอิทธิพลภายในเรือนจำแต่อย่างใด

๒. กระทรวงยุติธรรม โดยกรมราชทัณฑ์ ได้บริหารจัดการพื้นที่ภายในเรือนจำพิเศษธนบุรี ทั้งเรือนนอน โรงงาน ฝึกวิชาชีพ สถานพยาบาล พื้นที่นันทนาการและออกกำลังกาย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง สอดคล้องกับมาตรฐานตามที่กรมราชทัณฑ์กำหนดและเป็นไปตามข้อกำหนดแมนเดลลา รวมทั้งส่งเสริมสุขภาพของผู้ต้องขังและสุขภาพीलเรือนจำตามโครงการราชทัณฑ์ ปันสุข ทำความดี เพื่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์ เพื่อให้ผู้ต้องขังมีคุณภาพชีวิตที่ดีในระหว่างต้องโทษ โดยมีรายละเอียดในการดำเนินการ ดังนี้

(๑) เรือนจำพิเศษธนบุรีเปิดดำเนินการเมื่อวันที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๖๓ มีพื้นที่ภายในกำแพงเรือนจำ จำนวน ๒๖ ไร่ ๓ งาน ๖๔ ตารางวา พื้นที่ภายนอกกำแพงเรือนจำ จำนวน ๓๘ ไร่ ๑ งาน ๗๖ ตารางวา มีอำนาจการควบคุมผู้ต้องขังกำหนดโทษไม่เกิน ๑๕ ปี มีโครงสร้างทางกายภาพที่กำหนดพื้นที่ภายในออกเป็น ๖ แดน อย่างชัดเจน เพื่อประโยชน์ในการควบคุมและแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังได้อย่างเหมาะสม ดังนี้

แดน ๑ เป็นแดนเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย สำหรับผู้ต้องขังที่ต้องโทษจำคุกครั้งแรก และเหลือโทษจำคุกต่อไปไม่เกิน ๕ ปี ผู้ต้องขังส่วนใหญ่เป็นผู้ต้องขังที่ได้รับการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง เพื่อออกไปทำงานในสถานประกอบการภายนอกเรือนจำ ผู้ต้องขังกองงานสาธารณะ ผู้ต้องขังออกทำงานจ่ายนอกเรือนจำ รวมทั้งผู้ต้องขังที่ได้รับการคัดเลือกเพื่อเข้ารับการฝึกวิชาชีพการประกอบอาหารและเบเกอรี่ และเป็นที่ตั้งของห้อง Happy Center (ศูนย์ Care ภายในเรือนจำ: ห้องเปลี่ยนชีวิตที่ปมเพาะแรงบันดาลใจ) เพื่อจัดกิจกรรมบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขัง และจัดโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย นอกจากนี้ยังเป็นที่ตั้งของสุทกรรม สำหรับประกอบอาหารจัดเลี้ยงให้แก่ผู้ต้องขังทั้งเรือนจำ

แดน ๒ เป็นเขตควบคุมพิเศษ สำหรับควบคุมผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาดีที่มีปริมาณของกลางยาเสพติดจำนวนมาก ผู้ต้องขังคดีอุกฉกรรจ์ ผู้ต้องขังที่ปรากฏเป็นข่าวตามสื่อมวลชน และนักโทษเด็ดขาด ที่มีกำหนดโทษตั้งแต่ ๖ - ๑๕ ปี รวมทั้งผู้ต้องขังที่ต้องเฝ้าระวังพฤติกรรมเป็นพิเศษ เช่น มีพฤติกรรมจะหลบหนี ผู้ต้องขังที่มีลักษณะเป็นผู้มีอิทธิพล

แดน ๓ เป็นแดนสำหรับควบคุมผู้ต้องขังคดีอาญาเสพติด ต้องโทษจำคุกครั้งแรก

แดน ๔ เป็นแดนฝึกวิชาชีพช่างไม้ ช่างโลหะ และควบคุมผู้ต้องขังกระทำผิดซ้ำซาก และผิดวินัยเรือนจำ นอกจากนี้ มีพื้นที่สำหรับการจัดกิจกรรมนันทนาการ ฝึกซ้อมและแข่งขันกีฬา ประเภทต่าง ๆ ของผู้ต้องขัง

แดน ๕ เป็นศูนย์พัฒนาพฤตินิสัย ประกอบด้วย ฝ่ายการศึกษาและพัฒนาจิตใจ ห้องสมุด พร้อมปัญญา ห้องสมุดราชทัณฑ์ปันสุข ดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้ต้องขังตั้งแต่ระดับผู้ไม่รู้หนังสือถึงระดับมหาวิทยาลัย โดยมีศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเขตบางบอน เข้ามาร่วมกับดูแลการเรียนการสอน และจัดสอบไล่ประจำภาค มีการจัดฝึกอบรมตามโปรแกรมแก้ไขผู้ต้องขังเฉพาะคดี เช่น โปรแกรมแก้ไขผู้ต้องขังกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน โปรแกรมแก้ไขผู้กระทำผิดเกี่ยวกับเพศ โปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังคดีอาญาเสพติด โปรแกรมผู้ค้ายาเสพติดรายย่อย ได้มีการจัดฝึกอบรมพัฒนาจิตใจในหลักสูตรสังคมศาสตร์ หลักสูตรศาสนพิธีกร (มัคทายก) และเป็นพื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมตามหลักศาสนาในวันสำคัญต่าง (ทั้งศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์) นอกจากนี้ เรือนจำพิเศษธนบุรีได้ทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับวิทยาลัยในวังกาญจนนาภิเษก ในการจัดตั้งศูนย์สถานงานศิลป์สำหรับการฝึกวิชาชีพช่าง ๑๐ หมู่ ให้แก่ผู้ต้องขังที่มีพื้นฐานทางด้านศิลปะ และมีความสมัครใจเข้ารับการฝึกอบรม รวมถึงเป็นสถานที่เรียนและฝึกซ้อมผู้ต้องขังที่มีทักษะพิเศษ ด้านนาฏศิลป์ไทย ดนตรีไทย ดนตรีสากล การขับร้อง งานศิลปะประเภทต่าง ๆ รวมทั้งเป็นศูนย์ฝึกอบรมโครงการพระราชทานในพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ “โคกหนองนา แห่งน้ำใจและความหวัง”

แดน ๖ เป็นแดนแรกสำหรับผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี เมื่อผู้ต้องขังคดีถึงที่สุดแล้ว จะได้รับการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังไปควบคุมและพัฒนาพฤตินิสัยตามแดนที่เหมาะสมข้างต้น นอกจากนี้ ยังเป็นที่ตั้งของสถานพยาบาล มีพยาบาลวิชาชีพ จำนวน ๔ คน เจ้าหน้าที่งานเภสัชกรรม จำนวน ๑ คน และมีแพทย์จากทัณฑสถานโรงพยาบาลราชทัณฑ์ ซึ่งเป็นโรงพยาบาลแม่ข่ายเข้าทำการรักษาผู้ต้องขังป่วย สัปดาห์ละ ๓ วัน เป็นแดนสำหรับควบคุมดูแลผู้ต้องขังสูงอายุ ผู้ต้องขังพิการ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการดูแลจากแพทย์และพยาบาลอย่างใกล้ชิด รวมถึงเป็นศูนย์รักษาผู้ต้องขังป่วยจิตเวช ประเมินความบกพร่องทางจิตและความสามารถในการต่อสู้คดีของสถาบันกัลยาณ์ราชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต ทั้งในระบบผู้ป่วยในและระบบ Telemedicine

(๒) เรือนจำพิเศษธนบุรีมีห้องนอนภายในแดน ทั้ง ๖ แดน ขนาดมาตรฐานกว้าง ๔.๕๐ คูณ ๙ เมตร จำนวนรวมทั้งสิ้น ๑๓๘ ห้อง มีพื้นที่นอนรวม ๖,๒๙๔.๐๑ ตารางเมตร คิดพื้นที่นอน ๑.๒ ตารางเมตร ต่อคน รองรับผู้ต้องขังได้ จำนวน ๕,๒๔๕ คน (ข้อมูลจากกลุ่มงานมาตรการควบคุมผู้ต้องขัง กองทัณฑวิทยา ณ วันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๖๔) ทั้งนี้ จากยอดผู้ต้องขัง ณ วันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๖๔ เรือนจำพิเศษธนบุรีมีผู้ต้องขัง จำนวน ๓,๗๔๘ คน ซึ่งต่ำกว่าอัตราความจุที่กำหนด จำนวน ๑,๔๙๗ คน นอกจากนี้ เรือนจำพิเศษธนบุรียังได้ดำเนินการตามนโยบาย

ของกรมราชทัณฑ์และกระทรวงยุติธรรมในการเร่งรัดดำเนินการพิจารณาปล่อยตัวพักการลงโทษ นักโทษเด็ดขาด และปล่อยตัวตามพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ โดยระหว่างวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๓ - ๑ กันยายน ๒๕๖๔ ได้ดำเนินการปล่อยตัวนักโทษทั้ง ๒ กรณีดังกล่าว ได้แก่ กรณีนักโทษเด็ดขาดปล่อยตัวพักการลงโทษ จำนวน ๖๐๙ คน และกรณีนักโทษเด็ดขาด ปล่อยตัวตามพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ จำนวน ๖๒๘ คน ทำให้ปัจจุบันเรือนจำพิเศษธนบุรี ไม่ประสบปัญหาความแออัดของผู้ต้องขังแต่อย่างใด รวมถึงเรือนจำพิเศษธนบุรียังมีการจัดระเบียบ ห้องนอน และดูแลรักษาความสะอาดตามแบบประเมินสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานสำหรับผู้ต้องขังตามที่ กองบริการทางการแพทย์กำหนด

(๓) ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 เรือนจำพิเศษธนบุรี ได้กำหนดให้แดน ๓ เป็นแดนแรกรับและแดนกักโรคสำหรับผู้ต้องขังเข้าใหม่ โดยมีห้องพักรอผลตรวจ จำนวน ๒ ห้อง และห้องกักโรค จำนวน ๑๑ ห้อง นอกจากนี้ยังได้จัดทำห้องกักโรคตามแบบ มาตรฐานที่กรมราชทัณฑ์กำหนดภายในเรือนนอน ชั้น ๔ แดน ๖ อีกจำนวน ๘ ห้อง และมีห้องกักตัว (Quarantine) จำนวน ๑๘ ห้อง เพื่อสังเกตอาการเป็นเวลา ๑๔ วัน สำหรับผู้ต้องขังออกศาล ผู้ต้องขังออกไปรักษาตัวที่โรงพยาบาลภายนอก ผู้ต้องขังย้ายเรือนจำ และผู้ต้องขังเข้าใหม่จากแดน ๓ ที่ผลตรวจ RT PCR วันที่ ๑ และวันที่ ๑๙ ผลเป็น Not Detected ก่อนจะได้รับอนุญาตให้ลงมา ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันตามปกติ และเข้ารับการพิจารณาจำแนกลักษณะผู้ต้องขังไปยังแดนที่เหมาะสมต่อไป

๓. กระทรวงยุติธรรม โดยกรมราชทัณฑ์ ได้มีการปรับปรุงกฎหมาย โดยการประกาศใช้ กฎกระทรวงฉบับใหม่ จำนวน ๑๓ ฉบับ เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ มีรายละเอียด ดังนี้

(๑) กฎกระทรวงกำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาด และเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาด ซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือการพักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ พ.ศ. ๒๕๖๒

(๒) กฎกระทรวงกำหนดประเภทหรือชนิดของอาวุธอื่นนอกจากอาวุธปืนที่เจ้าพนักงาน เรือนจำจะพึงมีไว้ในครอบครองหรือใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๖๓

(๓) กฎกระทรวงกำหนดระบบการจำแนกลักษณะของผู้ต้องขัง การควบคุมและการแยกคุมขัง และการย้ายผู้ต้องขัง พ.ศ. ๒๕๖๓

(๔) กฎกระทรวงกำหนดสถานที่คุมขัง พ.ศ. ๒๕๖๓

(๕) กฎกระทรวงกำหนดประเภท ชนิด และขนาด ของเครื่องพันธนาการที่ใช้แก่ ผู้ต้องขัง พ.ศ. ๒๕๖๓

(๖) กฎกระทรวงกำหนดทรัพย์สินของผู้ต้องขังเป็นสิ่งของที่อนุญาตหรือไม่อนุญาต ให้เก็บรักษาไว้ในเรือนจำ พ.ศ. ๒๕๖๓

(๗) กฎกระทรวงการส่งตัวผู้ต้องขังไปรักษาตัวนอกเรือนจำ พ.ศ. ๒๕๖๓

(๘) กฎกระทรวงการรับเงินทำขวัญของผู้ต้องขังซึ่งได้รับบาดเจ็บ เจ็บป่วย หรือตาย เนื่องจากการทำงาน พ.ศ. ๒๕๖๓

(๙) กฎกระทรวงการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังซึ่งถูกล่วงละเมิดทางเพศ พ.ศ. ๒๕๖๓

(๑๐) กฎกระทรวงการดำเนินการทางวินัยผู้ต้องขัง พ.ศ. ๒๕๖๓

(๑๑) กฎกระทรวงการดำเนินการกับสิ่งข้อต้องห้ามตามมาตรา ๗๓ ในกรณีที่ไม่มีการดำเนินการฟ้องร้องตามกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๓

(๑๒) กฎกระทรวงการคำนวณรายได้เป็นราคาเงินและการจ่ายเงินรางวัลให้แก่ผู้ต้องขัง ซึ่งการทำงานที่ได้ทำนั้นก่อให้เกิดรายได้ซึ่งคำนวณเป็นราคาเงินได้ พ.ศ. ๒๕๖๓

(๑๓) กฎกระทรวงการร้องทุกข์ การยื่นเรื่องราวใดๆ หรือการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาของผู้ต้องขัง พ.ศ. ๒๕๖๓